

Autor: Trevor Lynch

Konečně se mi povedlo dostat se do města s kinem a zhlédnout třetí a závěrečnou část Nolanovy epické batmanovské trilogie *Temný rytíř povstal*.

Temný rytíř povstal se sice nevyrovná *Temnému rytíři* – což bylo ostatně sotva možné – ale i tak jde o skvělou filmařskou práci. Je to lepší film než *Batman začíná* a rozvíjí a dovádí postavy i témata obou předchozích filmů k velice uspokojivým a dokonce dojemným rozuzlením.

Christian Bale, Gary Oldman, Michael Caine, Morgan Freeman a Cillian Murphy se vracejí v rolích svých postav z přechozích dílů. Michael Caine si s lehkostí přivlastňuje každý záběr, v kterém se objeví. Nově se objevuje úchvatná koketa Anne Hathawayová jako Kočičí žena (Cat Woman), mohutný charismatický Tom Hardy v roli Batmanovy Nemesis Bane, Marion Cotillardová jako Miranda Tateová (Talia) a Joseph Gordon-Levitt (nejmíň židovsky vypadající Žid od Williama Shatnera) jako (Robin) John Blake.

Snad jen s výjimkou mdlé a tuctové hudby Hanse Zimmera jde o umělecky i technicky skutečně skvěle natočený film. Jistě by bylo nešťastné, kdyby lidé nešli na *Temný rytíř povstal* do kina kvůli řádění šíleného střelce během premiérové promítání v coloradské Auroře. (Mnoho aurorských diváků mimochodem jasně ukázalo, že hrdinství se neobjevuje jen na stříbrném plátně.) Na takový film se patří jít do kina. Blesk přece neuhodí dvakrát do stejného místa, ne?

Přestože se budu zabývat jednotlivými prvky zápletky včetně epilogu, k ději jako celku řeknu jen následující: Liga stínů se vrací zničit Gotham a Batman se vrací, aby ji zastavil. V této eseji se chci soustředit na šířeji pojaté otázky nastolené tímto filmem i celou sérií. Spojitosti úvodního dílu *Batman začíná* se završením trilogie jsou očividné, protože v obou filmech Batman čelí Lize stínů. Spojení *Temného rytíře* se zbytkem série už tolik zjevné není, přesto jej považuji za zásadní a důležité.

Tradicionalismus

Ve filmu *Batman začíná* je mladý Bruce Wayne zachráněn z brutálního vězení v himalájském

království Bhútán Henri Ducardem (Liam Neeson) alias Ra's al Ghulem (arabský výraz, který znamená hlava démona), členem Ligy stínů, tajného bratrstva válečníků-zasvěcenců, jehož sídlo se nachází vysoko v Himalájích.

Liga stínů věří v tradiční pojetí dějin. Ty se pohybují v sestupném cyklu, který začíná zlatým věkem/věkem pravdy (Satja juga), kdy lidé žijí plně v souladu s kosmickým řádem. Jak se ale lidstvo odvrací od pravdy, prochází společnost postupně úpadkem stříbrného a bronzového věku až k věku čtvrtému a poslednímu: železnému či věku temna (kalijuga), který zaniká ve své zkaženosti, aby z něj povstal nový zlatý věk.

Smyslem existence Ligy stínů je uspišit konec temného věku i příchod nového zlatého věku. Jakmile tedy civilizace dospěje do stadia nezvratného rozkladu, objevuje se Liga, aby dekadentnímu systému udělila ránu z milosti: Řím, Konstantinopol a nyní Gotham. V každém z uvedených příkladů nejde jen o města samotná, ale o symboly celých civilizací. Liga stínů se tedy nepustila do ničeho menšího než zničení celého moderního světa.

V úvodním filmu se Bruce Wayne cvičí s Ligou stínů, ale před poslední zkouškou odepírá poslušnost a prchá zpět do Gotham, kde na sebe bere identitu Batmana. Liga jej však do Gotham následuje, aby celé zkaženosti prolezlé město zničila. Batman sice Ra's al Ghula poráží a zabíjí, ale v *Temný rytíř povstal* se Liga stínů pod novým vedením vrací, aby svůj úkol dokončila.

„Chceš vědět, odkud mám ty jizvy?“

Liga stínů nachází Bruce Waynea jako mladíka téměř na konci cesty k sebezáhubě. Wayne sám sebe ničí, protože se nedokáže vypořádat s jizvami své minulosti. Mučí ho hlavně vzpomínka, jak byl nucen přihlížet loupežné vraždě svých rodičů a nemístný strach z netopýrů.

Návdavkem k tvrdému fyzickému tréninku Liga stínů vyžaduje od adeptů i iniciaci duchovní. Jedno takové cvičení obnáší požití halucinogenu z himalájské rostliny, který v člověku vyvolává jeho nejhlubší strach – aby jej mohl překonat.

Poté následuje poslední zkouška: překonání vládnoucí morálky doby – rovnostářské ideje, že všichni lidé mají z podstaty jakousi hodnotu – zabitím člověka. Dozvídáme se, že jde o vraha, který si zasluhuje smrt. Wayne ale usoudí, že i vrah má cenu a proto si zasluhuje něco víc než okamžitý rozsudek, a to spravedlivý proces. Proto Wayne ucukne, test nedokončí, a na útěku zabíjí nemálo členů Ligy stínů. S tím ale zjevně problém nemá, protože to byli „špatní“ lidé, kteří nevěří v právo na spravedlivý proces a americký způsob života.

Bruce Wayne se tak vrací do Gotham bez dovršení iniciačního procesu. Nabyl sice nadlidské odvahy překonáním traumat své minulosti a nadlidských schopností výcvikem v bojových uměních, ale přesto stále podléhá konvenční morálce. Je tedy ve zkratce superhrdinou: nadčlověk, který žije, aby ze sentimentálně chápané lidskosti sloužil lidem, kteří se mu nevyrovnají.

To ještě nemusí být nezbytně na škodu, pokud k němu tito lidé skutečně vzhlížejí a ctí jej jako svého vyššího. Protože ale sami také jsou rovnostáři, nenávidí všechny a všechno lepší než oni sami – i když jim to prospívá.

V *Temném rytíři* je Joker zobrazen jako plně zrealizovaný *Übermensch*. (Nezapomínejme, že v Hollywoodu se mohou muži vyššího řádu objevit pouze jako monstra, protože pro dnešní lidi monstry skutečně *jsou*.) Podobně jako Batman i Joker překonal jizvy minulosti – v jeho případě skutečné fyzické jizvy. Když se ho lidé na jeho odpudivé jizvy v obličeji ptají, pokaždé přijde s novou verzí příběhu. Podle **skvělého postřehu** Jamese O'Meary to ukazuje, že Joker svou minulost překonal. Pokaždé spřádá jiný příběh, protože pro něj není důležité, jak ke svým jizvám přišel. Překonal je – stejně jako celou svou minulost, jak uvidíme.

Na rozdíl od Batmana však Joker dospěl daleko za rovnostářský humanismus. Psychologicky se osvobodil od své minulosti a morálně od jařma služby podřadným. Jak tvrdím v **eseji věnované filmu *Temný rytíř***, musíme Jokerovy zločiny chápat jako morální experimenty, konané s cílem vyrvat Batmana jeho oddanosti rovnostářskému humanismu.

Joker projevuje všechny znaky plné iniciace, i když nepůsobí úplně jako týmový hráč. Samozřejmě ale nevíme, jak se Joker stal tím, kým je – to totiž leží právě v minulosti, kterou překonal.

Na začátku filmu *Temný rytíř povstal* uplynulo od smrti Harveyho Denta (padoucha Two-Face) osm let. Coby poslední akt obětování se pro Gotham na sebe Batman vzal zodpovědnost za Two Faceovy zločiny, aby tak zachránil neposkvrněnou pověst Harveyho Denta coby symbolu neúplatné spravedlnosti. Batman zmizel, ale problém Gotham s organizovaným zločinem byl vyřešen díky Dentovu zákonu, který dovoluje zadržovat zločince na neomezeně dlouhou dobu.

Lež si ovšem vybrala daň na svých původcích: Bruci Wayneovi a komisaři Gordonovi. Gordon ztratil ženu i rodinu a sní o odhalení Denta a následném odchodu na odpočinek. Bruce Wayne pověsil na hřebík svou batmanovskou výbavu a žije v odloučení ve svém sídle. Truchlí pro Rachel Dawesovou, která se rozhodla pro Harveyho Denta, i když si Bruce Wayne myslel, že čeká na něj. Jeho společnost Wayne Enterprises se ocitla v rozkladu, neschopna splácet závazky akcionářům i veřejnosti.

Bruce Wayne se tedy vrátil do stavu ze začátku trilogie: ničí sám sebe, protože se nedokáže vyrovnat s traumaty své minulosti – a všechny okolo táhne ke dnu s sebou. Není zmrzačen jen na duchu, ale také na těle a chodí o holi.

S návratem Ligy stínů ale Wayne nasazuje ortézu, oprašuje batmanovský úbor a pouští se s nimi do boje. Alfred jej však varuje, že ani s technologickými berličkami není Wayne schopen porazit Banea, který bojuje s přesvědčením a silou zasvěcence Ligy stínů – kterým Bruce Wayne být přestal.

Alfred se nemýlil. Když se Batman s Banem konečně střetávají, Bane jej rozdrtí, zlomí mu

páteř a nechává soka uvrhnout do obří jámy kdesi v Bohem zapomenutém koutě Střední Asie. Jáma slouží jako vězení. Její ústí na povrch je otevřené, což násobí utrpení vězňů, kteří sice svět venku vidí, ale nemohou jej dosáhnout. Vylézt ven se povedlo jen jedinému člověku, mnoho dalších při pokusu zemřelo.

Uprostřed temnoty se Wayne musí obrodit, tělesně i duchovně. Jde o rekapitulaci jeho původní iniciace v Lize stínů a také iniciace jednoho z jeho protivníků, který se v jámě narodil a nakonec z ní ještě jako dítě úspěšně unikl. Wayne znovu ovládne svůj strach a z vězení utíká; ze tmy do světla, z jeskyně do skutečného světa: věčný symbol duchovního zasnění. V tomto případě však Wayne ovládne strach nikoliv jeho překonáním, ale využitím. Když se zbaví pojistky lana, znovu nastartuje strach, kterého následně využívá coby hybné síly nutné k poslednímu skoku.

Když tedy *de facto* znovu prošel iniciací Ligy stínů, je s ní Wayne nyní schopen bojovat a porazit. Poselství ani nemůže být jasnější: technologie bez náležité duchovní přípravy a iniciace z nás nedokáže učinit nadlidi.

Iniciace a nadlidství

Co spojuje Nietzscheho nadčlověka, kterým se zabýval *Temný rytíř*, a iniciaci tradicionalistů ze zbylých dvou filmů?

Tradicionalismus v posledku chápu optikou nedualistické interpretace Védanty: dovršená iniciace je mystickým zážitkem jednoty duše s Bytím, aktivním vesmírným principem. V našem obyčejném lidském vědomí sami sebe vnímáme jako ohraničená jsoucna podmíněná ostatními ohraničenými jsoucny, včetně našich traumat – to jsou naše jizvy. Když ale zažíváme jednotu s Bytím, naše ohraničená těla prostupuje tvořivá a aktivní nekonečná síla: zdroj všech věcí. To zasnění dává sílu překonat jak vlastní ohraničené, podmíněné já, tak i všechna ostatní ohraničená jsoucna. Proto i tradicionalisté mají své vlastní nadlidi: jogíny, kteří nabývají nadpřirozených schopností (**siddhi**) prostřednictvím vědomého prožívání jednoty s Bytím.

Bytí je jediné, tedy mimo veškeré duality, včetně té dobra a zla. Proto vystupuje zasněnenec, který dosahuje jednoty s Bytím, mimo dobro a zlo. Vystupuje také nad rovnostářství, jelikož mezi zasněncem a nezasněncem zeje nesmírná propast. Nakonec vystupuje také nad humanismus, protože si uvědomuje, že jednotliví lidé nemají sami o sobě žádnou hodnotu či bytí. Jsme jen party, které Bytí chvíli hraje; masky, které nasazuje a následně odkládá. A pokud je úlohou zasněnce v této kosmické hře zavrhnout miliony těchto nicotností, jaká z toho vzniká škoda? Bytí samotné nemůže zemřít a jeho tvořivá moc nezná hranic, takže se nikdy nevyčerpává.

Shrnuto vede v nedualistickém modelu Védanty dovršení iniciace mystickým zážitkem jednoty s Bytím k: (1) prostoupení nadlidskými silami, (2) překonání vnějších podmínek, včetně vlastní minulosti, (3) pohledu na svět prostý všech dualit, včetně dobra a zla a (4) překonání rovnostářského humanismu.

Batman i Joker některé z těchto vlastností projevují, přestože se zdaleka nevyrovnají v podstatě kouzelným dovednostem připisovaným jogínům. Batman samozřejmě nikdy nepřekročil dobro a zlo ani rovnostářský humanismus. A Joker, který dosáhl morální svobody, zase neprojevuje žádné nadlidské schopnosti, přestože je mimořádně zdatný.

„Kromě nožů v kapsách nemáme nic“

Když je Joker v *Temném rytíři* zatčen, komisař Gordon rozpačitě zjišťuje, že neví, o koho jde. Nemají žádnou DNA, otisky prstů ani zubů. Neznají jeho jméno ani datum narození. Jeho oblečení je ušité na míru a bez štítků. Jak dodává Gordon, „nemáme nic kromě nožů v kapsách.“

Kdyby se snad někdo přece jen pokusil stát nadčlověkem, moderní společnost se nás všechny shromažďováním záznamů snaží udržet pevně připoutané k naší minulosti. Obyčejné účetnictví samozřejmě nedokáže zabránit vnitřní duchovní proměně, jejímž podstoupením se z člověka stává nadčlověk překračující omezení své minulosti. Máme ale co do činění s materialisty, pro které vaše karma nic neznamená - na rozdíl od daňových příznání a historie internetového prohlížeče.

Ve filmu *Temný rytíř povstal* usiluje Selina Kyleová (Kočičí žena) o počítačový program Clean Slate („Čistý štít“), který dokáže vymazat její existenci ze všech existujících digitálních záznamů a umožní jí tak zcela uniknout vlastní minulosti. Touží po Jokerově svobodě. Batman jí program slibuje výměnou za její pomoc. Nakonec podle všeho oba programy využívají, aby unikli své minulosti a začali spolu nový život v Itálii.

Vymazání všech existujících záznamů vlastní minulosti není samozřejmě totéž jako psychologické a existenční překonání minulosti - toho lze dosáhnout jedině zásadní proměnou vlastního bytí. Jakmile jí ale člověk dosáhne, technologie se jistě může hodit.

„Záleží vám jenom na penězích.“

Dalším motivem spojujícím prostřední a závěrečný díl trilogie je pohrdání penězi. V *Temném rytíři* Joker projevuje opovržení penězi podpálením svého podílu obřího jmění.

Některé z nejlepších Baneových replik ve filmu *Temný rytíř povstal* se týkají peněz. Za cíl svých nejpůsobivějších útoků si vybírá burzu a fotbalový zápas (jak trefně poznamenal Gregory Hood: chléb a hry dekadentní americké říše).

A to ti nade mnou dává moc?

Na burze se jeden z makléřů obrací na Banea jako na obyčejného zločince, a to dost nedovtipného zločince: „Tady není co ukrást.“ Načež Bane odvětí: „Tak co tu děláte vy?“

Když Bane poruší dohodu s byznysmenem, kterého už nepotřebuje, ten namítá, že mu zaplatil celé jmění. Bane odpovídá: „A to ti nade mnou dává moc?“

Spoustu komentátorů Baneův postoj k penězům poněkud mate, protože se staví do čela kvazikomunistické revolty proti boháčům. Peníze ale lze kritizovat z dvojí pozice. Člověk se na ně může obrazně řečeno dívat shora či zezdola.

Lidem kritizujícím peníze zezdola peníze chybí a oni po nich touží. Pohání je v první řadě závist, což nemusí být nutně špatné. Hladový má dobré důvody závidět vám váš chléb a stejně dobré důvody vás nenávidět, rozhodnete-li se svůj chléb raději vyhodit, než se o něj podělit. Kritici peněz zezdola mají ve skutečnosti hodně společného s lidmi, kterým závidějí – jde jim jen o peníze: buď je získat – nebo o ně nepřijít.

Bane ale podrobuje peníze kritice shora, z aristokratické, nikoliv rovnostářské perspektivy. Bane je zasvěcenec, duchovní válečník proti dekadenci. Uvědomuje si přítomnost vyšších hodnot, než jsou peníze, a tak pohrdá těmi, kterým peníze vládnou a kteří je mají za nejvyšší hybnou moc světa. Patří totiž, Jokerovými slovy, k „lepší třídě zločinců.“

Podobně jako Joker Bane v boji za vyšší, duchovní cíle umně manipuluje přízemním, materiálním světem, od něhož se zcela oprostil. Podobně jako Jokerovi se Baneovi nijak nepřičí využít k dosažení svých duchovních cílů lidi, kterým jde jen o peníze. A tak Bane pletičarí s boháči a zároveň proti nim poštvává závistivý dav – to vše k urychlení zničení Gotham.

Ctnostní lidé města gothamského

V *Temném rytíři* Joker tvrdí, že obyvatelé Gotham jsou dobří jen to do té míry, do jaké jim to svět umožňuje, a jakmile vypukne krize, „sežerou se navzájem.“ Jakkoliv to zní jako vážná urážka, z Jokerova pohledu jde vlastně o projev jistého druhu optimismu. Být schopen sežrat se navzájem je známkou živočišné vitality nesvázané otrockou morálkou rovnostářského humanismu. Joker se nepovažuje za monstrum, jen „trochu vidí za roh:“ tedy že je už teď tím, kým by stal i zbytek Gotham, jen kdyby mu to společnost „dovolila“ (nebo měl dost odvahy udělat to i bez jejího svolení).

Joker umístí bomby na dvě plavidla a rozbušky k nim dá lidem vždy na tom druhém z člunů. Řekne jim, že pokud vyhodí do vzduchu druhý člun, nechá je žít. Jestliže ale nebude do půlnoci ani jedna z lodí zničena, nechá je vybuchnout obě. Na jedné z lodí jsou zločinci a policisté, na druhé ctnostní občané gothamští. Nakonec ale ani jedna skupina nedokáže vyhodit tu druhou do povětří a Batman zabrání Jokerovi zničit je obě.

Batman dospívá k mylnému závěru, že na člunech byli uvězněni lidé, kteří věří v dobro, zatímco ve skutečnosti byli prostě jen příliš zbabělí, povrchní a prostí vitality, než by udělali cokoli „špatného“ – dokonce i pro záchranu vlastních životů. Ukazuje se tak, že Joker viděl mnohem dál za roh, než si připouštěl.

V *Temný rytíř povstal* dokazuje Bane pravdivost Jokerových argumentů, ale s názornou ukázkou toho, že aby v sobě lidé Gothamem našli dost odvahy sežrat se navzájem – počínaje boháči – není třeba ničeho menšího než revoluční vlády davu. Ta poskytuje lidem svolení jednat atavisticky. Kromě toho ale také mají morální svolení, protože rovnostářský altruismus je ve svém důsledku skutečně kanibalskou etikou.

Nejméně přesvědčivým prvkem filmu se mi jeví zobrazení nepravděpodobně idealistické a obětavé policie. V *Temném rytíři* policejní sbor tvoří z drtivé většiny zkorumpovaní byrokrati se zbraněmi, kteří netrpělivě odpočítávají zbývající dny do penze. V *Temný rytíř povstal* Bane vyláká 3000 policistů do tunelů pod Gothamem, kde je uvězní. Když se konečně dostanou ven, *en masse* se vyzbrojeni jen svými pistolemi vrhají do bitvy s Baneovými těžce ozbrojenými bojovníky. Nepopírám, že i u těch nej cyničtějších státních zaměstnanců se dá vyvolat takovýto idealismus, ale pro tak dramatickou proměnu bych potřeboval vidět nějaký důvod, možná analogicky transformaci Bruce Wayne v jeho vlastním podzemním vězení.

Kočičí ženu pohání v první řadě závist vůči bohatým, přesto ale cítí z gothamské revoluce silné znechucení. Batmanovi prozrazuje, že jakmile najde způsob, odejde. Setrvává ale i z osobních důvodů: chce zachránit i Batmana. Vyzývá ho, aby šel s ní, protože už lidem dal úplně všechno. Odpovídá: „Všechno ještě ne.“ Následně se pouští do podle všeho sebevražedné záchrany města – nakonec se ale přece jen dozvídáme, že Bruce Wayne se pro Gotham vzdát života přece jen schopen nebyl. Byl se však pro svůj život ochoten vzdát Gotham i Batmana.

Konec filmu je hádankovitý, ale chápu jej tak, že Bruce Wayne konečně dospěl na vyšší úroveň iniciace. Znovu překonal svou minulost, tentokrát definitivně, a použil Čistý štít k vymazání všech stop svého života i existence Kočičí ženy. Povznesl se také nad rovnostářský humanismus a už nežije pro lidi horší než on sám. Žije sám pro sebe a našel štěstí s Kočičí ženou, což představuje zajímavý obrat, jelikož se rozhodl dát přednost svému štěstí před skutečností, že Kočičí žena je hledaným zločincem.

V mých očích samozřejmě Bruce Wayne ztrácí v porovnání s Banem, protože si podle všeho zvolil soukromý život. Ano, přestal sloužit podřadným lidem, ale život pro sebe samotného má nižší hodnotu než služba něčemu vyššímu, co člověka přesahuje – což udělal Bane.

Pravda nebo následek

Jedním z nejdůležitějších nově uvedených prvků do filmu *Temný rytíř povstal* je ničivost lži. Gordona s Wayneem táhne ke dnu tíha lži, s kterými přišli, aby ochránili pověst Harveyho Denta. Wayne ničí i ztráta Rachel Dawesové, dále zhoršená tím, že mu Alfred neřekl o tom, že se ho Rachel rozhodla opustit kvůli Harveymu Dentovi. A konečně ke konci filmu Robin Blake zalže skupince sirotků, aby jim dodal naději v situaci, kdy vlastně žádná není. Společným jmenovatelem všech těchto lží je altruistická motivace uchránit lidi – a zvláště „lid“ obecně – před pravdou. Lži tvoří nevyhnutelnou součást repertoáru státníků, a to i těch nejneustrannějších – i tak však vytvářejí pouta ke společnosti i minulosti. Proto je lidé usilující o svobodu musejí odvrhnout, i když se zasvěcenci se nijak nebrání využít klamu a násilí pro

vyšší cíle.

Levice jako předvoj nihilismu

Temný rytíř povstal je nadmíru pravicový, autoritářský fašistický film.

V první řadě sjednocuje hrdiny (Wayne, Gordon) i jejich antagonisty (Liga stínů) přesvědčení o zkaženosti a dekadenci Gotham. V předchozích dílech hrdinové ještě zjevně věřili v možnost pokroku – teď ale už jen čekají na záminku odejít na odpočinek, protože společnost už jim nemá co nabídnout. Bez díky dávali a dávali, dokud nevyčerpali všechn svůj idealismus i sílu ducha. Následkem nevděčné služby horším lidem se z nich staly vyhořelé skořápky.

Zadruhé Nolan ve svém snímku velice nelichotivě vykresluje levici: levicové hodnoty jsou zobrazeny jako nihilistické, a proto se tak skvěle hodí těm, kteří usilují o zničení společnosti. To nakonec neplatí jen pro filmovou fikci.

Třetí a nejbanálnější důvod: nekriticky obdivné vyobrazení policejního sboru nepochybně potěší každého člověka s prvky autoritářské osobnosti, přestože bílí nacionalisté nejsou tak naivní, aby ho nekriticky přijali.

* * *

Temný rytíř povstal je pozoruhodný film a důstojné zakončení velice zábavné a zároveň myšlenkově hluboké a podnětné trilogie. Jakkoliv nepravděpodobné se to může zdát, dotýkají se – a živě vykreslují – snímky ústředních témat kritiky modernity z tábora Nové pravice/radikálního tradicionalismu. Desítky milionů mladých bělochů tyto filmy nadšeně sledují a rozebírají a proto je tak důležité využít jich k propagaci našich myšlenek.

Jistě, Hollywood nevyhnutelně vkládá naše ideje do úst šílenců – jako určitou formu vakcinace před nimi. Ale především díky nim jsou padouši vždy zajímavější než Batman, který působí jako pouhý nástroj.

Soudím, že tyto filmy si pohrávají s radikálně tradicionalistickými a nietzscheanskými übermenschovskými tématy k dosažení maximálního dramatického napětí – a jaký konflikt by mohl být zásadnější než střet těch, kteří svět chtějí zničit na jedné a těch, kteří jej chtějí zachránit, na straně druhé? Proto se musím seriózně zamýšlet nad tím, zda Christopher a Jonathan Nolanovi nechovají k těmto myšlenkám jisté sympatie, jakkoliv by to při přímém dotazu jistě kategoricky popřeli. Ať už si ale myslí cokoli, někdo v Hollywoodu ví, kde hledat tu nejjednodušší kritiku moderního světa. Nenastal konečně čas, aby si to bílí nacionalisté uvědomili také?

Recenze Trevora Lynche *The Dark Knight Rises* vyšla na stránkách Counter-Currents Publishing 31. července 2012.